

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 4

Рівне – 2015

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет**

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 4

Рівне – 2015

ББК 88

П 86

УДК 316.627:159.9

Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. - Випуск 4 - Рівне: РДГУ, 2015 – 300 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Максименко Сергій Дмитрович – академік-секретар відділення психології, вікової фізіології дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології ім. Г. С. Костюка

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Юрченко Вікторія Миколаївна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія»;

Вірна Жанна Петрівна – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Гошовський Ярослав Олександрович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної) Рівненського державного гуманітарного університету;

Корчакова Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету (**відповідальний секретар**);

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 27 березня 2015 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію **Серія КВ №18713-7513Р**

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.e-mail: pavelkiv_rv@ukr.net

3. Пихтіна Н.П. Профілактика девіантної поведінки дітей і молоді: психолого-педагогічні та соціально-правові аспекти [Текст]: навч. посіб. / Н.П.Пихтіна, М. П. Пихтін, Т. Є. Федорченко ; за заг. ред. проф. В. М. Оржеховської ; Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. - Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2014. – 399 с.
4. Смелзер Нейл Дж. Проблеми соціології [Текст]. Георг-Зімелівські лекції, 1995. / Дж. Нейл Смелзер; Перекл. з англійської В.Дмитрук. – Львів: Кальварія, 2003. – 128 с.
5. Соціальна педагогіка [Текст]: підручник / за ред. проф. А.Й Капської. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488с.
6. Шевців З.М. Основи соціально-педагогічної діяльності [Текст]. Навч. посіб. / З.М. Шевців. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 248 с.

References

1. Herasymiv T.Z. Deviantna povedinka osobystosti: filosofsko-pravovyy vymir [Tekst]: monohrafiya / T.Z. Narasymiv; L'vivs'ky derzh. un-t vnutrishnikh sprav. - L.: [b.v.], 2009. - 524 s.
2. Kashhenko V.P. Pedagogicheskaja korekciya [Tekst]: Ispravlenie haraktera u detej i podrostkov. / V.P. Kashhenko. – M.: Prosveshhenie, 1984. – 223s.
3. Pykhtina N.P. Profilaktyka deviantnoyi povedinky ditey i molodi: psykhologo-pedahohichni ta sotsial'no-pravovi aspekty [Tekst]: navch. posib. / N.P.Pykhtina, M. P.Pykhtin, T. Ye. Fedorchenko; za zah. red. prof. V. M. Orzhekhovs'koyi; Nizhyn. derzh. un-t im. Mykoly Hoholya. - Nizhyn: NDU im. Mykoly Hoholya, 2014. - 399 s.
4. Smelzer Neyl Dzh. Problemy sotsiologii [Tekst]. Heorh-Zimelivs'ki lektsiyi, 1995. / Dzh. Neyl Smelzer; Perekl. z anhliys'koyi V.Dmytruk. - L'viv: Kal'variya, 2003. – 128 s.
5. Kaps'ka A.Y Sotsial'na pedahohika [Tekst]: pidruchnyk / za red. prof. A.Y Kaps'koyi. – K.: Tsentr uchbovoyi literatury, 2009. – 488s.
6. Shevtsiv Z.M. Osnovy sotsial'no-pedahohichnoyi diyal'nosti [Tekst]. Navch. posib. / Z.M.Shevtsiv. – K.: Tsentr uchbovoyi literatury, 2012 – 248 s.

Резюме. Стаття посвячена дослідженню напрямлений і методів роботи соціального педагога з девіантними подростками. На основі аналізу наукової літератури встановлено, що одним з найбільш актуальних питань психолого-педагогічної науки є проблема деструктивних форм поведінки дітей і підлітків, а також розкривається сутність і детермінанти девіантного поведіння.

Проаналізовані методи виховного впливу на підлітків, від яких залежить процес адаптації і реабілітації до нормативним вимогам соціального середовища.

Ключові слова: відхилення, девіантне поведіння, девіантні підлітки, профілактика, напрямлення роботи соціального педагога.

Summary. To research directions and methods of social pedagogy of deviant adolescents. Based on the analysis of scientific literature revealed that one of the most pressing issues of psychological and educational science there is a problem of destructive behaviors of children and adolescents and the essence and determinants of deviant behavior.

The methods of the influence on adolescents that affect the process of adaptation and rehabilitation to the regulatory requirements of the social environment.

Key words: deviation, deviant behavior, deviant adolescents, prevention, social activities of the teacher.

159.955:159.9-051

Ю.С. МАРЧУК

ПСИХОЛОГ-ПРАКТИК ТА ПСИХОЛОГ-ТЕОРЕТИК: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ

У статті актуалізовано проблему психологічних особливостей розвитку професійного мислення психологів-практиків та психологів-теоретиків; окреслено їх основні відмінності та суміжності в формуванні професійного мислення.

Ключові слова: професійне мислення, психолог-практик, психолог-теоретик, психологічні знання, вміння, професійна діяльність, мотивація, розвиток.

Постановка та актуальність проблеми. Наука і практична діяльність - дві тісно взаємопов'язані і в той же час істотно відрізняються один від одного сфери суспільної практики. Тому використання результатів наукового пізнання в практичній діяльності будь-якого фахівця далеко не простий процес, обумовлений взаємодією практиків, які здійснюють певну діяльність (будь то управління, навчання чи виховання) і теоретиків, які займаються вивченням цієї діяльності.

Диференціація психології на окремі галузі відповідає практичним завданням, що стоять перед наукою і мають свою специфіку. Фундаментальна частина психології представлена загальною психологією -

дисципліною, яка намагається знайти відповіді на принципові питання, що постають перед психологічною наукою в цілому, виробити теоретичні принципи, обґрунтувати методи психологічного пізнання, сформулювати найважливіші закономірності існування і розвитку психічної реальності. Основні питання, що порушуються загальною психологією, стоять у центрі більш приватних галузей психологічної науки, які є відносно самостійними областями знання.

Відмінною рисою психологічного знання є наявність в ньому великої кількості наукових напрямів, шкіл і концепцій. Механізм їх оформлення іншої, ніж виділення галузей психології. Наукові течії розрізняються по своєму предмету, що вивчається проблемами, понятійному строю, пояснювальним схемами. Представники певних теоретичних напрямків, що розділяють загальний підхід до розуміння психічного і методи його вивчення, що мають, як правило, відомого наукового лідера, можуть утворювати наукову школу.

У психології на різних етапах її розвитку в якості основного предмета дослідження розглядалися такі поняття, як душа, свідомість, поведінку, несвідоме.

Психологічна практика належить до того типу професійних занять, які прямо пов'язані із здатністю фахівця до певного рівня та якості розумової роботи. Адаже клієнт психолога-практика – це людина із нерозв'язаною (а часто й не ідентифікованою) проблемою. Для того щоб допомогти окреслити проблему, а також перевести її на рівень задачі, вирішення якої приведе до поліпшення життєвої ситуації клієнта, психологу необхідно добре володіти головним інструментом розв'язання таких завдань – власним теоретичним мисленням.

Як нам відомо, проблема професійного мислення підготовки особистості практичного психолога до ефективної діяльності постійно перебуває у центрі уваги сучасної психологічної служби та суспільства в цілому, оскільки з розвитком суспільства безперервно змінюються потреби людей, їх мотиви, цілі, інтереси тощо. А проблема формування професійного мислення у психологів-теоретиків тісно поєднана з механізмом особистісного розвитку, який передбачає самоспостереження, самоаналіз, особистісну психокорекцію. При цьому розвивається рефлексія та самосвідомість, що є основою професійного вдосконалення. Запорукою успішного професійного мислення психолога є поєднання практичних вмінь та теоретичної бази, що являється усвідомлення ним необхідності глибинного самопізнання, корекції та пошуку шляхів самовдосконалення. Існування особистості за самою своєю сутністю збігається з культурою, бо матеріальне і духовне оволодіння світом є перетворенням його у світ людського буття.

Метою статті є висвітлення основних відмінностей та суміжностей між професійним мисленням та специфікою роботи зокрема, психологів-практиків та психологів теоретиків; визначити, які фактори впливають на розвиток професійного мислення.

Методика та процедура дослідження. Дослідження проводилось на базі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії. Вибірка становила 10 практикуючих психологів та 10 психологів-теоретиків. Метою емпіричного дослідження було виявити особливості розвитку професійного мислення психологів, зокрема їх відмінності та взаємозв'язок. У процесі емпіричного дослідження було використано метод спостереження, бесіда та модифікований варіант методики : «Незакінчені речення». Обираючи ці методи дослідження ми опиралися на їх зручність та простоту у застосуванні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У цьому контексті слухними є присвячені праці Г.С. Абрамової, Р.М. Загайнова, М.М. Кашапова, Н.П. Локалової, В.А. Семиченко, М.О. Холодної, Л.Б. Шнейдер та ін., проте, незважаючи на значні досягнення вчених, можна стверджувати про його недостатнє вивчення, особливо в контексті цілісного бачення як змістово-процесуального феномена, “особливої субстанції, що має власні закони розвитку та життя” (Г.П. Щедровицький).

Відтак, невіршеність проблеми сутності професійного мислення зумовлює й недостатню спрямованість фахової підготовки майбутніх психологів на його цілеспрямований розвиток, що стає одним з найактуальніших завдань сучасної педагогічної та вікової психології.

Віддаючи належне наявним дослідженням зарубіжних (Ж. Бартон, М. Стефен, Р. Стратфорд, Х. Уелман та ін.) і суголосним їм вітчизняних науковців (Н.І. Пов'якель, М.Л. Смульсон, Ю.М. Швалб, Н.Ф. Шевченко, Л.Ф. Щербина та ін.), присвяченим особливостям розвитку інтелектуальних функцій, мисленневих компетенцій студентів психологічних напрямів підготовки, слід зазначити, що на сьогодні залишаються недослідженими психологічні механізми й закономірності розвитку професійного мислення у майбутніх фахівців у процесі навчання у вищій школі [3, с. 42].

Важливим в становленні професійного мислення, на нашу думку, є зв'язок зовнішнього і внутрішнього, перетворення зовнішніх вимог у внутрішню мету, мотив і потребу виконання мислительної дії, розуміння психологічної проблеми, її аналіз, теоретиками та формування уявлення про варіанти її психологічного вирішення практиками. Так, мислення включене в структуру варіантів вирішення психологічної проблеми, узагальнення, їх диференціація.

Нами проведено дослідження на базі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії, де було досліджено наступні особливості професійного мислення майбутніх психологів-практиків та психологів-теоретиків.

Учасникам були запропоновані не закінчені речення, продовження яких визначало напрям професійного мислення психологів. Такі якості як розуміння психологічної проблеми, аналіз, пошук ефективних шляхів вирішення проблеми, творчість, були використані практиками; а інтелектуальна активність, здатність до моделювання в процесі мислення, вміння виділення системи ознак властивостей психологічної проблеми, домінували у теоретиків.

Дослідження показало, що у практиків слабо розвинуті наступні особливості професійного мислення: аналіз, інтелектуальна активність, моделювання. Так, лише 20% психологів-практиків виявили високі рівні розвитку цих особливостей, 50% виявили середні рівні і 30% виявили низькі рівні. У психологів-теоретиків професійною властивістю мислення виявилась здатність до моделювання психологічної ситуації. Хоча створення спрощених моделей ситуації – дієвий засіб перевірки істинності і повноти теоретичних професійних уявлень фахівця, але навіть створити чи змодельовати таку ситуацію. Так, високі рівні вміння моделювати психологічну ситуацію в професійному становленні психолога-теоретика становило 60%.

Таким чином, в нашому дослідженні за результатами проведення експерименту були виявлені наступні особливості професійного мислення у психологів: розуміння психологічної проблеми, її аналіз, ефективний пошук варіантів вирішення, творчий підхід, інтелектуальна активність, здатність до моделювання психологічної ситуації, створення системного підходу. Дане дослідження ще раз підтверджує нам важливість поєднання психологічного мислення теоретиків та практиків, для того аби ситуація була складена об'єктивно і вирішення для неї було супроводжене творчим підходом.

В даний час, коли відбувається оновлення всіх сторін життя нашого суспільства, все більш очевидним стає необхідність глибокої наукової розробки психологічних основ формування сучасного професійного мислення фахівця. Тому дана тема дослідження є актуальною в сучасному світі.

Дослідження феномену професійного мислення особистості психолога є актуальним не стільки як вирішення чергової спеціально наукової проблеми в межах однієї сфери знання, а як дослідження глобального загальнонаукового процесу становлення спеціаліста як універсума, з його теоретичними надбаннями, в практичній діяльності щодо вимог сьогодення [3, с. 38].

Висновки з проведеного дослідження та пропозиції. Аналіз джерельної бази досліджень та власних спостережень, дають можливість, резюмувати, що зв'язок між психологами-теоретиками та психологами-практиками є досить тісним. Адже, наша практична діяльність можлива лише за умови практичних навиків та втілень.

Щодо їх мислення, ми твердо можемо сказати, що воно різниці. Цілком зрозуміло, що теоретики у своєму мисленні більш точні та прямолінійні, на відміну від гнучкості, комфортності та емпатійності практиків [1, с. 50].

Тема дослідження є надзвичайно цікавою та актуальною. Таким чином, логіка роботи практика - це логіка повернення системи до виявленої в науці нормі. При цьому практик своїм застосуванням норми як би постійно «відчуває її на міцність». У підсумку, накопичений ним банк даних може послужити основою для уточнення норми. Тим самим практик реалізує деякі функції дослідника, але справжнім дослідником він не може себе вважати до тих пір, поки не поставить під сумнів вихідні теоретичні положення, які описують норму і все, що з нею пов'язано. Тоді практик стає теоретиком і починає поєднувати практичну роботу з науково-дослідною.

Отже, різниця мислення між психологами-дослідниками і психологами-практиками полягає в тому, що метою діяльності психологів-дослідників є нове теоретичне пояснення сутності об'єкта і спостережуваних явищ, а метою діяльності психолога-практика - виявлення та реєстрація стану об'єкта по найбільш істотним параметрами, а також безпосередній корекційно - розвиваючий вплив на об'єкт на основі врахування виявлених закономірностей і відомих норм.

Список використаних джерел

1. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник для студентів ВНЗ / М. Й. Варій. – 3-є вид., випр. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Либідь, 2005.– 464с.
3. Загальна психологія: навч. посібник для студентів ВНЗ / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко та ін. ; за ред. С.Д. Максименка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 704 с
4. Загальна психологія: Підручник / За ред. С.М. Максименка. – К: Форум, 2000. – 543с.
5. Сергієнко Є. А. Природа суб'єкта: онтогенетический аспект. В кн.: Проблема суб'єкта у психологічній науці. / Є. А. Сергієнко. – М., 2000.
6. Ядов В. А. Соціологічне дослідження: методологія, програма, методи. / В. А. Ядов. - М., 1987.
7. Гольперин П.Я. Развитие исследований формирования речевых действий // Психологическая наука в СССР (у двух томах). – М., 1959. – т. 1.

References

1. Variy M. Y. Zahal'na psykhohihiya: pidruchnyk dlya studentiv VNZ / M. Y. Variy. – 3-ye vyd., vypr. ta dop. – K. : Tsentr uchbovoyi literatury, 2009. – 1007 s.
2. Skrypchenko O.V., Dolyns'ka L.V., Ohorodniychuk Z.V. Zahal'na psykhohihiya: Pidruchnyk / O.V. Skrypchenko, L.V. Dolyns'ka, Z.V. Ohorodniychuk ta in. – K.: Lybid', 2005.– 464s.
3. Maksymenko S. D., Zaychuk V. O., Klymenko V. V. Zahal'na psykhohihiya: navch. posibnyk dlya studentiv VNZ / S. D. Maksymenko, V.O. Zaychuk, V. V. Klymenko ta in. ; za red. S.D. Maksymenka. – 2-he vyd., pererob. i dop. – Vinnytsya : Nova knyha, 2004. – 704 s.

4. Maksymenko S. D., Zahal'na psykholohiya: Pidruchnyk / Za red. S.M. Maksymenka. – K: Forum, 2000. – 543s.
5. Serhiyenko Ye. A. Pryroda sub"yekta: ontohenetychesky aspekt. V kn.: Problema sub"yekta u psykholohichniy nautsi. / Ye. A. Serhiyenko – M., 2000.
6. Yadov V. A. Sotsiolohichne doslidzhennya: metodolohiya, prohrama, metody. / V. A. Yadov – M., 1987.
7. Hol'peryn P.Ya. Rozvytok doslidzhen' formuvannya rozumovykh diy // Psykholohichna nauka u SRSR (u dvokh tomakh). – M., 1959. – t. 1.

Резюме. В статті актуалізована проблема психологічних особливостей розвитку професійного мислення психологов-практиків і психологов-теоретиків; описані їх основні відмінності і смежності в формуванні професійного мислення.

Ключевые слова: професійне мислення, психолог-практик, психолог-теоретик, психологічне знання, вміння, професійна діяльність, мотивація, розвиток.

Summary. The article presents the problem actualized psychological characteristics of professional thinking practicing psychologists and psychologists theorists; outlines the main differences and their adjacency in the formation of professional thinking

Key words: profesiyne mislennya psychologist practitioner, psychologist and theorist psihologichni knowledge vminnya, profesiyna diyalnist, motivatsiya, rozvitok.

УДК 159.923.2

В.В. НАЗАРЕВИЧ, В.В. КОРОТУН

ВИКОРИСТАННЯ МАЛЮНКОВИХ ТЕХНІК ПСИХОТЕРАПІЇ ДЛЯ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Стаття розкриває основні різновиди самоідентифікації студентів, чинники що впливають на неї, та показує як відображаються у малюнку прагнення студентів навчатися, їх орієнтація на професію, наполегливість у засвоєнні знань, рівень навчальної активності, мотивація на додаткові знання.

Також, автор проводить експериментальний аналіз малюнкових технік психотерапії, за допомогою яких студенти відображають власну ідентичність і неповторність.

Ключові слова: самоідентифікація, ідентичність, особистісна самоідентифікація, соціальна самоідентифікація, студент, студентство.

Актуальність наукової статті. Розглядаючи категорію студентства як окрему вікову групу варто зазначити, що в більшій мірі особливості протікання їхнього віку відбуваються саме в умовах навчання у ВНЗ, оскільки саме навчання на цьому етапі вікового розвитку є провідним видом діяльності і разом з тим головною соціальною ситуацією розвитку. Головним психічним новоутворенням студентів є становлення їх самосвідомості. Крім того, саме в цей період відбувається становлення власного світогляду особистості, її особистісне та професійне самовизначення, а також формування головного утворення самосвідомості – «Я-концепції». Важливим механізмом і результатом формування цілісності особистості студента, як майбутнього професіонала, є самоідентифікація та ідентичність. Під ідентифікацією розуміють процес співставлення, порівняння одного об'єкта з іншим на основі якоїсь певної ознаки або властивості, в результаті чого відбувається встановлення їх схожості або відмінності; це емоційно-когнітивний процес неусвідомленого ототожнення суб'єктом себе з іншим суб'єктом, групою, певним зразком. Ідентифікація є процесом соціалізації індивіда, який впливає на розвиток його самосвідомості. Самоідентифікація є також важливою умовою становлення і збереження ідентичності людини, однак, на відміну від процесу ідентифікації, де людина порівнює себе з іншими, у процесі самоідентифікації відбувається співвіднесення себе з самим собою. В результаті цього формується уявлення про себе як самототожної, унікальної особистості. Результатом самоідентифікації є формування «Образу Я» людини [1].

Самоідентифікація у всіх її проявах (як особистісна, так і соціальна) виступає найважливішою детермінантою становлення і збереження цілісності особистості, тому що людина, яка не усвідомлює своєї ролі у системі соціальних відносин (за статтю, віком, громадянською, етнічною, територіальною, професійною приналежністю) позбавлена будь-яких підстав не тільки своєї орієнтації в суспільстві, але й цілеспрямованого визначення життєвих стратегій [2].

Аналіз попередніх досліджень свідчить про те, що питанням самоідентифікації особистості приділялась значна увага. Поняття ідентифікації і самоідентифікації розкривається в працях Р.Л. Кричевського, О.Н. Дубовської, М. Драганова, М.М. Обозова, В.А. Ядова, С.Г. Климової, Т.З. Козлової, Т.С. Резника, Ю.М. Резника, Л.Г. Іоніна, Н.А. Шматко, Ю.Л. Качанова, С.А. Макеєва, С.Н. Оксамитної, О.В. Швачко, В. Матусевича, І.І. Старовойтової та ін. Вони підкреслюють широке застосування цих понять у різних науках і як пізнавальний прийом, і як статусно-рольове визначення і самовизначення особистості в стратифікованому соціумі.

З М І С Т

<i>Передмова</i>	3
Павелків Р.В. Завдання та перспективи психологічної служби РДГУ	4
Петренко О.Б. Інноваційна діяльність практичного психолога в організації роботи «школи сприяння здоров'ю»	8
Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Психологія травми: трансгенераційний та феноменологічний аспекти	14
Абрамова С.В. Психолого-педагогічна діагностика сформованості соціальної активності у старших підлітків	17
Артемова О.І. Креативність як чинник розвитку професійних якостей майбутнього практичного психолога	22
Барно О.М. Причинно-наслідкові відносини у психології розвитку особистості	26
Білоус Р.М., Боровська А.С. Ціннісні орієнтації в процесі самоактуалізації старшокласників	31
Большакова А.М. Поведінка типу А як проблема професійного здоров'я майбутніх менеджерів	33
Борейчук І.О., Євдокимов Р.В. Умови використання арт-терапевтичних технік в роботі із геронтопсихологічною групою клієнтів	36
Борисова А.О. Психологічний моніторинг міжкультурної адаптації студентів-іноземців у країні навчання	40
Бучко В.Б. Проблема справедливості психологічний аспект	43
Вознюк Ю.С. Аналіз проблеми самоствердження особистості	49
Воробійов А.М., Демчук О.О. Умови адаптації та фактори дезадаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі	52
Воронов Н.П., Курячий С.В. Здоровьесберегающие технологии в профилактике состояния здоровья студентов специальной медицинской группы с заболеваниями сердечно-сосудистой системы и опорно-двигательного аппарата	55
Герман Л.В. Значущість психологічної складової у професійній підготовці правоохоронців	60
Грицюк І.М. Емоційне виховання як засіб запобігання емоційної травми у дітей	63
Грубляк В.В. Розвиток пізнавальної активності студентів в процесі самонавчання	66
Давидюк С.Г., Пащенко О.О. Психологічні особливості прояву креативності студентів гуманітарного та технічного профілю	71
Демянюк О.Б. Образ світу як психологічна основа самореалізації молоді	74
Дружиніна І.А. Емпатія у системі професійно важливих якостей майбутніх психологів	78
Дучимінська Т.І. Соціально-психологічний тренінг як засіб корекції проявів особистісної безпорадності студентів	82
Жарікова С.Б. Образ «Я» підлітка у цілісній моделі психологічного здоров'я особистості	85
Жидко М.Е., Лушина Т.А. Проблема психологічної структури научного мировоззрення у студентів сучасного технічного університету	89
Жидко М.С., Кравченко К.О. Особливості переживання у льотчиків на гострій стадії горя	93
Жидко М.С., Журавская О.В. Особливості психологічної диференціації професійної дезадаптації, професійної деформації та емоційного вигорання	99
Жизномірська О.Я. Психологічне здоров'я особистості молодшого шкільного та підліткового віку	103
Іванашко О.Є., Вічалковська Н.К. Соціально-психологічна адаптація особистості в умовах інклюзивної освіти	107
Іванова Н.Г. Психологічні основи підготовки, необхідні для успішного професійного становлення фахівців: ретроспективний аналіз проблеми	110
Істинюк І.Д. Педагогічна практика – провідний засіб забезпечення готовності студентів до інноваційної виховної діяльності з молодшими школярами	114
Кідалова М.М. Фасилітативний супровід емоційних бар'єрів у підлітковому віці як умова збереження психологічного здоров'я	118
Корчакова Н.В. Диспозиційні основи просоціальності	124
Коширець В.В., Шкарлатюк К.І. Самофутурування як чинник самореалізації студентів з порушеннями розвитку	129
Крюкова Л.В. Сучасні підходи щодо динаміки емоційних процесів та їх впливу на здоров'я особистості школяра	132
Кулаков Р.С. Особливості профконсультаційного супроводу професійного самовизначення старшокласників впродовж навчання в школі	135
Кулакова Л.М. Моральний розвиток особистості засобами художньої літератури як підґрунтя формування почуття власної гідності у молодших школярів	140
Курдибаха О.М. Теоретичний аналіз проблем гендерного розвитку підлітків у процесі соціалізації	144
Левус Н.І., Волошок О.В. Самоставлення у студентів з різною навчальною мотивацією	146
Левшунова К.В. Благополуччя та здоров'я: спільне та відмінне між поняттями	151
Лисенко Л.М. Теоретичні аспекти проблеми психічного здоров'я особистості	154

Ліщук А.В. Вплив ціннісних орієнтацій на професійне самовизначення старшокласників	157
Луцик Г.О. Напрямки роботи соціальних педагогів з профілактики девіантної поведінки підлітків	160
Марчук Ю.С. Психолог-практик та психолог-теоретик: особливості формування професійного мислення	163
Назаревич В.В., Коротун В.В. Використання малюнкових технік психотерапії для самоідентифікації студентів.....	166
Нікула Н.В. Шляхи формування методичної культури студентів на етапі професійної підготовки	170
Новік Л.О. Психологічні складові іміджу психолога	173
Ногачевська І.О. Розуміння текстів – базовий компонент вузівського навчання студентів.....	176
Олексієнко С.Б. Оволодіння майбутніми правоохоронцями психологічними знаннями, необхідними для створення соціально-психологічної характеристики об'єкта оперативного інтересу з політичного середовища.....	180
Олійник О.В. Готовність майбутнього вчителя початкової школи до виховання господарської культури молодших школярів	184
Павелків В.Р., Мокич Н.В. Психологічні ознаки в системах соціокультурного простору молодіжних субкультур	187
Паливода О.О. Психологічні аспекти професійного становлення особистості у вищому навчальному закладі	193
Петренко Н.В. Модель становлення професійної спрямованості менеджера на етапі навчання у вищому навчальному закладі.....	197
Пилип'юк Т.О., Мушкевич М.І. Гендерна диференціація особистісних особливостей осіб з різним ставленням до репродуктивного здоров'я.....	201
Пилипака Ю.І., Гамарнюк О.В., Романюк В.Л. Психічна травма як функціональна модель розладів психіки і поведінки особистості	205
Піонтковська Д.В. Розвиток національної ідентичності особистості в юнацькому віці	210
Рибак В.А. Особливості процесу соціально-психологічної адаптації першокурсників з особливими потребами.....	214
Рудь Г.В. Гендерні аспекти формування перспектив власного кар'єрного росту сучасної молоді.....	217
Рудюк О.В. Психологічне здоров'я особистості як копінг-ресурс подолання кризи безробіття.....	221
Савелюк Н.М. Елементи релігійного дискурсу в освітньо-виховному просторі України.....	226
Савенко Д.О. Проблема самоідентичності жінки в період раннього онтогенезу дитини	230
Савуляк В.О. Особливості запиту студентів щодо діяльності психологічної служби ВНЗ	233
Самойлова Н.В., Метіль Я.М. Підходи до розвитку психологічної компетентності студентів-валеологів	237
Ставицька О.Г. Оптимізація консультативної взаємодії психолога з клієнтом технологіями самопрезентації	240
Стаднік І.В., Мушкевич М.І. Психологічні особливості переживання посттравматичного стресового розладу (ПТСР) учасниками зони антитерористичної операції (АТО).....	244
Сторож О.В. Розвиток складових творчої соціалізації особистості	248
Тищенко І.А. Вплив статево-рольових стереотипів на професійну самореалізацію жінок у руслі проблеми гендерної освіти.....	254
Угрин О.Г. Роль організаційної ідентичності у процесі професійного становлення молодого спеціаліста.....	257
Федоренко Р.П. Вплив залежності партнерів від соціальних мереж на шлюбно-сімейні взаємини.....	261
Федюк Т.М., Корчакова Н.В. Особливості розвитку самооцінки у процесі соціалізації дітей з вадами слуху	264
Хлівна О.М. Психопрофілактика здоров'я в студентському віці	267
Хупавцева Н.О. Поняття соціального статусу у контексті проблеми становлення особистості.....	270
Чагарна С.Є. Особливості інтеграції дітей з порушеннями слуху	274
Чмир Т.В. Вольова сфера особистості: теоретичні аспекти	277
Шаповал І.М. Механізми EGO-захисту як детермінанта адаптивної стратегії особистості	280
Шевців М.В., Романюк В.Л. Особливості взаємозв'язку кольору очей і темпераменту у студентів-біологів в умовах рівненщини	285
Шевчик Р.В. Дослідження та корекція уваги у підлітків	288
Шуль М.Т. Теоретичні основи формування здорового способу життя учнів початкових класів як психолого-педагогічна проблема	292
Відомості про авторів	296

Наукове видання

ПСИХОЛОГІЯ: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 4

Заснований у 2013 р.

Редактор збірника **Павелків Р.В.**
Відповідальний за підготовку збірника до видання **Безлюдна В.І.**
Технічний редактор **Суходольський В.І.**
Комп'ютерна верстка **Осипчук О.П.**

Здано до набору 22.04.2015 р. Підписано до друку 06.12.2013 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Замовлення № 27042015 Наклад 90

Адреса: 33000 м. Рівне, вул. Ст. Бандери, 20
e-mail: dokacentr@mail.ru

Видавництво ТЗОВ "Дока центр"
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія РВ № 54 від 09.09.2011

П - 86 **Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 4. – Рівне:
РДГУ, 2015. – 300 с.**

ISBN 978-966-2695-00-7

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної науки.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК 316.627:159.9

ББК 88